

ÉVFORDULÓK

125 éve, 1875. júl. 23-án született Szendrőben

KOLTAI (KASZNER) ERNŐ

ügyvéd, történétíró

Kenessey Béla

Egy emlékirat elé*

Koltai (Kaszner) Ernő

„Anyai nagyapám, néhai dr. Koltai Ernő balassagyarmati ügyvéd családja eredetileg a Kaszner nevet viselte. A gyéren fennmaradt családi iratokból megállapíthattam, hogy az ősapa, Kaszner Mátyás, körmöcbányai képfestő mester volt. Céhes mesteri oklevele 1774-ben kelt. Fia és unokája – mindkettő a Sámuel keresztnévet viselte – a XVIII. és XIX. század fordulóján Balassagyarmaton folytatta mesterségét. Csak a harmadik Sámuel szakított az iparos pályával. Ő 1812-ben született Balassagyarmaton. Ötéves korában elárulva Losoncra került, majd évtizedeken keresztül béri evangélikus tanítóként munkálkodott, 1901-ben bekövetkezett haláláig. Legidősebb gyermeke, Kaszner Lajos dédapám, mérnök volt. Ő 1834-ben Legénden született. Általános mérnök lett, aki különböző építkezéseken vett részt s az 1870-es években az országos földkataszteri méréseken is dolgozott. 1874-ben kötött házasságot Nagy Petronellával, Nagy Mihály őrhalmi tanító és jegyző leányával. Idősebb fiuk, Ernő nagyapám 1875-ben a Borsod megyei Szendrőn született, fiatalabbik gyermekük, Gyula – Ba-

* Koltai Ernő fiának, dr. Koltai Jenő volt vezérkari őrnagynak Egy honvédtiszt visszaemlékezései című, Calgaryban (1984-ben) megjelent emlékiratai kapcsán az unokaöcs, Kenessey Béla ír a család történetéről. Ebből idézünk.

lassagyarmat későbbi főjegyzője – 1876-ban. Sajnos dédszüleim az 1880-as évek elején különváltak, s Nagy Petronella visszatért szülei örhalmi házába két fiával...

Nagyapám középiskolai tanulmányait a selmecbányai evangélikus gimnáziumban végezte, majd 1893-ban Budapesten lett egyetemi hallgató a jogi karon. 1901-ben nyitott ügyvédi irodát Balassagyarmaton, s 1948-ig folytatta e hivatást.

Nagyapám 1902-ben kötött házasságot Galgagyörkön Kiss Idával, Kiss Péter evangélikus lelkész gyermekével. A Kiss család a fennmaradt írások szerint 1735-ben költözött Trencsén megyéből Kiskőrösre, annak a hatalmas belső áttelepülésnek következtében, melynek során az egykori Felvidékről magyar és szlovák jobbágyok, nemesek vándoroltak az Alföld elnéptelenedett vidékeire. Kiss Péter dédapám 1870-ben lett Galgagyörkön lelkész és itt halt meg 1907-ben. A nagyon szerény körülmények között élő lelkész nyolcadik gyermeke volt nagyanyám, aki 1878-ban született. Tizenhárom éves korában elveszítette édesanyját, Spannagel Vilmát. Két éven át vezette özvegy édesapja háztartását, így korán elsajátította annak titkait.

Nagyszüleim házassága 51 éven át harmonikus és boldog volt. Nagyapám számára az ügyvédi pálya a hivatást jelentette. Az a meggyőződés vezette, hogy az igazság kiderítése, a hozzá forduló ügyfelek gondjainak megoldása a törvény eszközeivel lehetséges. Politikai felfogását a legnemesebb értelemben vett liberalizmus hatotta át. Eszményképe Kossuth Lajos volt, akinek temetésén, 1894 márciusában mint rendező vett részt. Következetesen a 48-as Függetlenségi Párt oldalán állt, s élesen bírálta az egykori szabadelvű párt politikáját. Mint egyetemista, sokat beszélgettem vele e kérdésről, s bár súlyos beteg volt utolsó éveiben, még mindig tűzbe jött, ha például Tisza Istvánról beszélgettünk. Szemére vetette, hogy akadályozta az általános, titkos választójog s a többi liberális szabadságjog bevezetését, s az 1868. évi nemzetiségi törvény végrehajtását. Tőle hallottam először Mocsáry Lajos nevét, aki a történelmi Magyarország nemzetiségeinek jogaiért a legkonzekvensebben küzdött. Elvi liberalizmusából következett, hogy nagyapám 1938-ban az állampolitika rangjára emelt antiszemitizmus ellen is fellépett, s igyekezett a segítségért hozzá folyamodókat támogatni. Nem rajta múlt, hogy a második világháború rohamosan drámaivá váló éveiben, s elsősorban hazánk német megszállása után jogi lépései e téren sikertelenek maradtak.

Nagyszüleim családi életét kiegyensúlyozottnak és az egymás iránti szeretettől áthatottnak ismertem meg. Nagypám rengeteget dolgozott, s három fiú és egy leánygyermekéről igyekezett messzemenően gondoskodni. Mint vagyontalanként induló ember, tisztos örökséget szándékozott számukra hagyni, s olyan pályákra indította őket, ami egyéni hajlamaiknak megfelelt. Nagyanyám gondoskodott a minden tekintetben rendezett családi életről. Gyermeküket az egymás iránti igaz szeretetre és segítségnyújtásra nevelték. A kötelességteljesítés, a becsület, az ember-társak előítélettől mentes segítése, a nemes értelemben vett hazafiság volt az az útravaló, mellyel őket az életbe kibocsátották.

A nemzet szeretete, a haza szolgálata – mint nemes eszmény – vezette nagypámát, s ezen a ponton vált számára súlyos élménnyé az első világháborút lezáró trianoni béke. E diktátum sem tette őt a szomszéd népek ellenségévé, de cáfolhatatlan tény, hogy annak revíziója központi kérdéssé vált számára. Ez a felfogás hatotta át közéleti tevékenységét, jöllehet a napi politikában soha nem vett részt. Nézeteiből következett, hogy 1928-ban saját maga hívta fel az akkor érettségizett Jenő nagybátyám figyelmét a hivatásos tiszt szolgálatra. Ennek a hazafias nevelésnek az eredménye lett a pályaválasztás előtt álló fiatalember döntése.

*Kenessey Béla: Egy emlékirat elé == Balassagyarmati Honismereti Híradó. -
1986. 1-2.sz. p.86-89.*

* * *

Béres János és Kisfalusi János köszöntése

Tisztelt Ünneplők !

„*Boldog az a nép, amely tud ünnepelni!*” (Zsoltárok 88. 15). Ezzel az igazsággal köszöntöm meghatottan az ünnepelni jöttöket itt, az edelényi Városi Könyvtárban.

Ünnepre jöttünk. „Édes kis-hazánk” – a Bódva mente két jeles, tiszteletre méltó tagjának köszöntésére, születésnapjuk alkalmából. Az Úr különös kegyelme folytán mindketten kerek évfordulót ülhettek, a 85., illetve 80. életévükbe lépve egészségileg és szellemileg teljesen frissen teszik dolgukat. Ma is adnak és adnak, mint tették ezt egész életük során.

Az itt jelenlévőknek nem kell őket bemutatni, ismerik őket, ki így, ki úgy. Jelen voltak az elmúlt fél évszázadban városunk s szülőföldünk közéletében. Ők ketten más-más helyen, más-más felekezethez tartozva tették dolgukat – a köz javára.

Béres János tanító úr, tanár úr !

Maradjunk csak a sokat idézett közhelynél, miszerint „a tanító a nemzet napszámosa”. Hajlamosak vagyunk mostanában csupán a kifejezés második felére figyelni, felpanaszolni az anyagi, erkölcsi megbecsülés hiányát, s eközben megfélemlenünk magáról a szolgálatról. Ténykedése, szakértelme, emberi tartása, viszonya a kultúrához és a közösséghez, mintául szolgált a falu népének, mert jelen volt a falu életében, törődött a közösség testi-lelki fejlődésével, épülésével. Béres tanár úr még a régi, az igaz néptanítók közül való. Így indították útjára Sáros-patakról, így szolgált Martonyi, Borsod és Edelény népét.

Szóljon a borsodi tanítóról dr. Bagdy Emőke, egyetemi tanár, a volt borsodi tanítvány, részlet az 1996-ban hozzá intézett leveléből:

„Vérbeli, áldott, elhivatott, igaz pedagógusnak és igaz embernek ismerhettem meg. Úgy tanított, mint aki a legkedvesebb időtöltésében foglalkozik a nyar örömeit a múlt időből. Jelenléte valódi volt mindig, odafigyelő szeretettel – mai műszóval „empátiával” – volt azonos hullámhosszon minden növendékével.

A Karácsony Sándor által tanított „hivatásfogalom”-nak az élő mintája a számomra. Ki tudta nyitni a félelemből – kevéssértékűségből bezárt, szorongó gyermeki világokat és megmutatta az értékeinket, hagyta, hogy rácsodálkozzunk, mi minden birtokában vagyunk, amire rá sem eszméltünk ez idáig.

Engem bizonyára elnyelt volna az iskolától és képességeim vélt gyengeségétől rámtörő rettenet, ha a segítségével nem találkozhattam volna. Kedves közvetlenséggel és elfogadó szeretettel mutatta meg a számomra önmagam képességeimet, sőt azt, hogy anélkül is elfogadható, szeretni való lény lehetek a földön, hogy nagyot teljesítenék.

Egyszóval: az első jelentős pszichológus is volt az életemben, aki önmagamra tanított, és pedagógusi identitásom mintájává vált.”

1975-ben nyugdíjba vonult, de azóta sem volt tétlen. Vezette a népdalkört 13 éven át, rendszeresen részt vett honismereti pályázatokon, országos és megyei első díjakat, oklevelek sokaságát nyerte velük. Olyan értékeket, kincseket bányász elő a feledés és a porosodó irattárak homályából, amelyek ismerete nemcsak üdvös, de hasznos is. Nemcsak azért, mert szerénységre, nagyobb önismeretre neveli az utódokat – mert nem igaz, hogy velünk kezdődik minden – hanem mert ezek az évszázadok

alatt felhalmozódott tapasztalatok megfelelő (szemléleti) módosítással ma is hasznosíthatók; aki a múltról beszél, a jövőhöz szól.

Ezt bizonyítja legutóbbi pályamunkája, a Második világháborús emlékeim Borsod községből című írás is. Az emberi helyzetismeret, helyállás, viselkedésmód nehéz körülmények között.

Szólni kell itt a népdalgyűjtő, kutató tevékenységéről. A KÖNYVRŐL, így, nagybetűkkel. A Kiöntött a Bódva vize messzire című könyvről, mely különleges lexikona, tápláló forrása annak a kodályi célkitűzésnek, amely a tüzet nem engedi kialudni, s nemcsak hogy nem engedi, de mind nagyobbra szándékozik élesíteni. Amelyről a jeles mester egykoron így beszélt: „...nem sokat ér, ha magunknak dalolunk, szebb, ha ketten összedalolnak, aztán mind többen...”

Hála az égnek, a tanítványok, Ujj Márta Szögligeten, Dobi Zoltáné, Kalocsai István Edelényben tovább viszik az általa elkezdett munkát.

A szívéhez oly közelálló Edelényi Hagyományörző Népdalkör énekét ma este is hallhatja majd.

Kedves ünneplők! Az öröm őszinte érzetén túl, ma este engedtessek meg nekem, hogy a tanár úrrai átélt közös élményekről is szólhassak. Megszéppent falusi gyerekként léptem át 1967 őszén az Edelényi Gimnázium kapuját és megkésve érkeztem az osztályterembe, ahol Béres tanár úr már elkezdte első osztályfőnöki óráját. Közvetlensége, egyszerűsége, szeretete oldotta fel fokról fokra bennem a görcsöket és éreztem egyre jobban magam a gimnáziumban és találtam magamra. Életem vargabetűi után 1984-ben tértem vissza Edelénybe, s kapcsolatunk a régi tanár-diák kapcsolatból egyre mélyülő munkatársi, kutatási majd baráti kapcsolattá érett. Sokat jelentenek nekem a vele való beszélgetések, tanácsai. Számomra örök példa a tanár, aki folyton tanul s tanítva tanított. Tudása mögött mindig az ember állt helyt. Isten áldását kérem további életére a magam, munkatársaim és a volt tanítványok nevében.

János Atya! János pap! Esperes Úr!

Őt sem kell itt senkinek bemutatni. A viszlói születésű edelényi ügyvédbojtár, majd a nagytiszteletű rakacai parókus derűs, mindig segítőkész alakja életünk természetes része. Hosszú-hosszú éveken át a vidék legárvább, legelhagyatottabb, ám egyik legkedvesebb, legbájosabb vidékének, településének, Rakacának görög katolikus papja. Ott találkoztam vele 1972 őszén először, a Borbála könyvtár rendezése közben, átadásra készülve. Talán nem is emlékszik már rá. Slezsák Imre könyv-

tárigazgató úrral tértünk be hozzá, és én, a kis segéd kezdő könyvtáros is kaphattam híres füves pálinkájából egy gyűszűnyit. Máig elevenen él emlékezetemben az a nap. Felelős, elhivatott munkájukba akkor nyerhettem először bepillantást.

Akkor ment nyugdíjba, amikor én visszatértem Edelénybe, a vidékre. Ő szülőfalujába, Viszlóra vonult nyugállományba, ahol éppoly serény azóta is, mint pap korában.

Finta Éva

Alkonyati fohász

(János pap örömére)

A végtelen vizek fölött
lengetsz, Uram, zászlód lehettem.
Most elmondhatom: im, a cél
előtted, révbe érkeztem.

Párás szemekkel néz a múlt,
szivárványára hajlik létem.
Ami munkát bízol reám,
ha megsegítesz, én bevégzem.

Csak adj erőt, csak adj derűt
szívemnek friss sugallatokra...
Előtted állok, mint a gyermek,
tisztultan, hitben sokasodva.

Látod, idáig gyűjtögettem.
Szerettem, aki nem hamis.
Szavaidat szívemre vettem,
s szívedbe vettél magad is.

Ím a pohár, egész és telve.
Benne áttetsző életem.
Idd ki, ha szomjad nem oltja
se szó, se könny, se értelem.

Átjár a fény, felőled hajló,
és szétárad földön, vizen.
Tiéd az ég, enyém a por,
földdel kevert kísérletem.

Nincs elmúlása életemnek,
csak folytonos megújulás.
Ha majd leszállok a Titokhoz:
átölel a feltámadás.

Igéid, igazaid bére
már sorsomban foglaltatik.
Ki becsvágyának sosem adóztam:
lehajolok a lábaidig.

Nincs rajta por, csak csillagfények
apró sziporkái s habok.
Az ég habjai, hófehérek.
Köztük imám hava ragyog.

A papi szolgálatot írói tevékenység, néprajzi, történelmi kutatás váltotta fel, melynek eredményeként egyre-másra jelentek, jelennek meg értékes publikációi. S emellett a megyei honismereti, néprajzi pályázatokon is rendszeresen pályamunkákkal vett részt. Munkái, pályaművei az előtérben kis kiállításunkon is megtekinthetők. Ma már a legértékesebb helytörténeti kutatók között tartjuk nyilván Rakaca-Viszló tudós papját.

Nyomtatásban megjelent 13 munkája és kutatása közül számomra legkedvesebb, ezért szeretném kiemelni és felhívni rá a figyelmet, az Ünnepi népszokások a Keleti Egyházban című, mely 1995-ben jelent meg és foglalta össze kutatásait. Talán Bálint Sándor munkáihoz hasonlítható értékű. Bálint a római katolikus, János atya a keleti egyházban egykor létező, illetve itt-ott még ma is élő ünnepi népszokásokat gyűjtötte össze és adta közre az utolsó órában. Mint nyáron aratáskor a tarlón kalászt gyűjtő gyermek, kalászonként gyűjtötte kévébe, majd keresztetekbe az életet. Szorgalommal, nagy-nagy kitartással s persze nem kevés szakértelemmel. Tette azzal az eltökélt szándékkal és hittel: értékeket ment, értékeket teremt!

Biztos vagyok benne, sokan vagyunk ismerősök és ismeretlenek, akiknek írásai sokat mondanak, hitet és erőt adnak.

Legyen még számos hagyományörző és emlékeztető könyve!

Végül mindkettőjüket szeretném köszönten a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Honismereti Egyesület nevében is. Büszkék vagyunk két Istvánffy Gyula-díjas helytörténészünkre. Kívánunk még számos szép esztendőket megérni, erőben egészségben.

Befejezésül Kalász László: Élek című versével köszöntöm őket, amely híven fejezi ki mindkettőjük életszemléletét, melyből valamennyien merítettünk.

Élek

míg el nem égek
s keresek menedéket
szalmaszálnyi szavakban

varázsló szavakkal
leszek majd igen bátor
nem félni a haláltól

ez lesz? az lesz? – ki tudja!
a fa már rügyét gyűjtja
s rögtön zöld lánggal lángol

ég minden él itt minden
éljünk s égjünk el minden
de csodatevő lánggal

Laki-Lukács László

*Elhangzott az edelényi Városi Könyvtárban
2000. március 24-én rendezett ünnepi esten*

* * *

Tóth László

Vallomás

Kedves jó edelényi hívek, kedves vendégeink, kedves barátaim!

Az ilyen magamfajta öreg ember sokszor már arra sem emlékszik, hogy mi volt a tegnapi est vacsora. De most néhány régi eseményt szeretnék felidézni, nevezetesen olyanokat, amelyek kapcsolatba hozhatók az én kántorrá válásommal.

Az 1940-es évek vége felé én piarista diák voltam Vácott. Hogy hogyan kerültem ide, mint szegény falusi gyerek, az külön történet, arról most ne beszéljünk. Tény, hogy 1949 nyarán egy kerékpár-túrát rendeztünk a Balaton körül. Keszthelyen pihenésképpen betértünk a karmeliták templomába és itt történt velem valami különös dolog. A kórusról olyan csodálatos énekeket hallottam, mint még soha. Más volt ez az ének ritmusában is, dallamában is, mint az eddig hallott énekek. Szinte megszűnt körülöttem a világ. Ilyen szépséget elképzelni sem tudtam eddig. Nemcsak akkor, hanem heteken keresztül ez foglalkoztatott. Amint később kiderült, a karmeliták a szombat délutáni ünnepélyes vesperást végezték gregorián dallamon, latin nyelven. Százszor elmondtam magamban a költővel: „Ó ha én is, én is köztetek lehetnék...”

Pár hét múlva Vácon megjelentek a plakátok, hogy P. Marcell, a karmeliták országos főnöke, a kiváló szónok a székesegyházban lelki-gyakorlatot tart. Ez még inkább felkavarta a lelkivilágomat. Valaminek itt történnie kell! Sutba dobtam minden bátortalanságomat, minden félszegségemet és az egyik előadás után bekopogtam hozzá szálláshelyén a szemináriumban. Elmondtam néki a nagy élményemet, dédelgetett álmaimat. Meghallgatott és ezt mondta:

„FIAM, nagyon jókor jöttél. A múlt héten kaptunk egy levelet a győri karmeliták harmad-rendjétől, amelyben felajánlják, hogy egy arra rászoruló és arra érdemes diák tanítási költségeit magukra vállalják. Szedd össze a holmicskádat, utazz el Keszthelyre, ott téged szeretettel fogadnak majd.” Azonnal útiköltséget is adott. Nem kérdezte, hogy igazából ki is vagy te fiam, kik a szüleid, egyáltalán vannak-e szüleid, milyen tanuló vagy, milyen magaviseletű vagy. Fogd az útiköltséget, és utazz Keszthelyre! A holmicskámat – azt az egy inget – nem volt nehéz összeszedni s elindultam a számomra ismeretlen világba. Ott valóban a legnagyobb szeretettel fogadtak, és 50 év távlatából elmondhatom, hogy életem egyik legboldogabb évét töltöttem el közöttük!

Aztán 1950 tavaszán nagyon rossz hírek járták be az országot. A szerzeteseket teherautóra rakják, a gyűjtőbe viszik, majd internálják, a legjobb esetben szélnek eresztik őket, a szerzetes házakat pedig birtokba veszi az ÁVO. Így történt ez Keszthelyen is 1950 májusában. Minket, a tanuló ifjúságot egy pár nappal előtte hazaküldtek, nehogy bántódásunk essék. Igen ám, de nekem nem volt hová hazamennem, mert a szüeim már nem éltek. Így az egyik bátyámnál húztam meg magam. Kegyelemkenyéren nem szívesen él az ember, elhatároztam hát, hogy munkát ke-

resek. Pár nap múlva hallom, hogy Edelényben kántort keresnek. Megjegyzem, hogy már Vácott is, de főleg Keszthelyen, mint kollégista rendszeresen kántorizáltam, hiszen a zene tanulására mindkét helyen jó lehetőségeim voltak. Még aznap eljöttem Edelénybe és bejelentkeztem Ast Ferenc esperes úrhoz. Elmondtam neki, hogy honnan jöttem. Az ő válasza ez volt: „Fiam, július elsejével te leszel az edelényi kántor!” Ő sem kérdezte; lássuk csak, milyen a hangod, hogyan tudsz orgonálni, milyen ember vagy egyáltalán. Csak azt mondta, te leszel a kántor. Határozatát a képviselőtestülettel is elfogadtatta, annak rendje-módja szerint. Igaz, hazafelé menet – ahogyan ezt nékem később elmondták – az egyik képviselő megjegyezte: „Ami azt illeti, pénzünkért kaphattunk volna ettől külön kántort is!” Mondta ezt anélkül, hogy egyszer is hallott volna énekelni vagy orgonálni. Úgy látszik, nem voltam számára elég tekintélyes, és ahogyan ez lenni szokott, ő volt később a legfőbb támogatóm.

Már a legelső időkben énekkart szerveztem. A fonóházba járó lányok szívesen jöttek énekelni. Próbatermünk a kis albérleti szobám volt. Ki az ágy szélén, ki a kisszéken, ki a kölcsönkért lócán talált magának helyet, de jókedvvel, vidáman énekelgettünk. Később aztán csatlakoztak hozzánk fiúk is, így a női karból vegyeskar lett.

Ennek a szépen induló munkának sajnos, hamarosan véget vetett az 1952 februárjában kapott katonai behívó. Végül is az történt, hogy a katonaság ürügyén sorstársaimmal együtt két és fél évi kényszerszolgálatra ítélték, mint megbízhatatlan elemet! Itt nem a munka volt a legrosszabb, hanem a mérhetetlen megaláztatás. Mi voltunk a társadalom söpredéke, a „szocialista haza” szégyene, akikkel bármit lehetett csinálni. De ahogyan mondani szokták, minden rosszban van valami jó is. Ebben a pokolban egy egészséges életfilozófia alakult ki bennem.

Hideg téli éjszakákon felsebzett ujjakkal téglát pakoltunk az egyik építkezésen. Éjjélkor betereltek bennünket egy barakkba, húsz perc pihenőre. Mindenki kapott egy bögre meleg vizet, amit ők teának becéztek, de jó volt, mert meleg volt. Akkor arra gondoltam, hogy ha én reggelig itt maradhatnék ebben az alig fűtött rozoga helyiségben, én lennék a világ legboldogabb embere! Később, ha kisebb-nagyobb gondjaim adódtak, eszembe jutott ez az állapot, és így gondolkodtam: „Azért most már nékem elég régen nem kell hideg téli éjszakákon téglát pakolnom. Meleg szobában, puha ágyon fekhettek, és annyi teát ihatok, amennyi belém fér. Hát akkor mi bajom lehet nékem?” És ezzel a dolog el is lett intézve.

Egyszer ez is véget ért. Várt az orgona, várt a kórusmunka. Szép nagy énekkarrá fejlődöttünk. Jártuk a vidéket, szinte az egész országot. Öregbítve ezzel Edelény és az edelényi egyházközség hírnevét. Tevékenységünk azonban nagy gondot okozott a község előljáróinak. Hol a tanácselnök, hol a párttitkár idézett be felelősségre vonás végett. Néha fenyegetőztek, néha ígértek fűt-fát, ha otthagynom az egyházat. Az Isten azonban mindig a számba adta a védekezés megfelelő szavait, így minden maradt a régiiben.

Életem ez utáni része mindenki előtt ismert. Hétköznapi dolgokról nincs mit beszélni. Életem alakulása mindig gondviselészerű volt. Úgy érzem, hogy a jó Isten engem mindig a tenyerén hordott. Bár néha-néha megpróbált, mint a jelenleg is tartó súlyos betegségemben, de talán csak a hűségemről akar ezzel bizonyosságot szerezni. A zsolttáros szavaival elmondom hát: „Mert minket Isten, próbára vetettél, mint az ezüstöt, tűzben kiégettél. Hálóba fogtad népedet, raktál hátunkra terheket. Fejünkön emberek tiporták! Tűzbe dobtál, vízbe vetettél, de végül mégis felemeltél!”

Hálát adok a jó Istennek, hogy ilyen hosszú időn át dicsérhettem őt énekemmel és orgonajátékkal. Hálásan köszönöm a jó edelényi híveknek, hogy ennyi éven át elviseltek engem. Köszönöm Czako István helynök úrnak, hogy régi barátságunk okán eljött és elvégezte ezt a nagyon szép jubileumi misét. Köszönöm Kovács Antal esperes úrnak, hogy lehetővé tette és ilyen szépen megrendezte ezt az ünnepséget. Tessenek megengedni, hogy külön ne soroljam fel mindazokat, akik köszöntöttek és érdemtelenül ajándékokkal halmoztak el, mivel előre nem tudhattam, hogy kiket vegyek be ebbe a felsorolásba. De mindannyiuknak nagyon hálásan köszönöm.

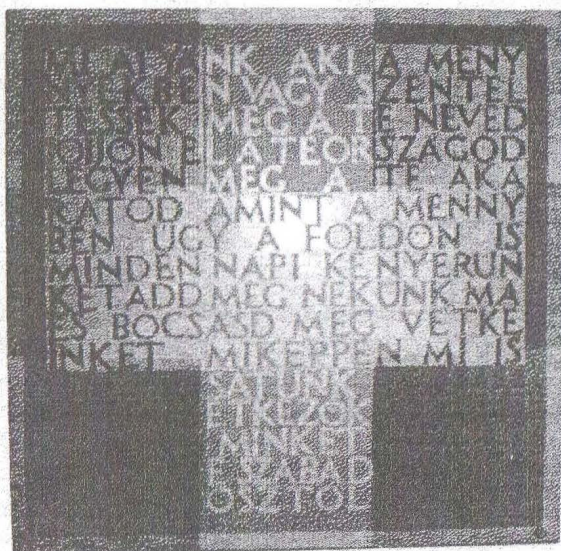
Az énekkar szereplése és köszöntése nagyon megható volt számomra. Nékik azt üzenem: Hogyha az én kezemből ki is esett a karmesteri pálca, továbbra is maradjatok együtt, daloljatok az Úrnak és a magatok örömére, hiszen az emberi lélek legszebb megnyilvánulása az Istent dicsőítő ének. Végezetül Isten különös áldását kérem minden jelenlévőre. Kérem, most énekeljék el az egyház háladalát: TE DEUM laudamus, vagyis: Téged Isten dicsérünk!

Elhangzott: Tóth László edelényi kántorsága 50. évfordulója tiszteletére az edelényi római katolikus templomban, 2000. július 15-én rendezett ünnepi misén, Kovács Antal esperes plébános felolvasásában.

* * *

GRÓF LAJOS

AZ ÍGÉRET GYERMEKEI

PAPI ÉLETUTAK AZ EZREDVÉGRŐL

A kötetben szerepel dr. Henkey-Höng Károly Edelény-császtai kötődésű kanadai egyetemi tanár, akinek életrajzát, interjúját a következő számunkban közöljük. Szerepel a kötetben Kovács Antal esperes plébános úr is, aki 2001. április 22-én ünnepli papi szolgálatára 50. évfordulóját, s tartja aranymiséjét.

Adatok Hangács község és református egyháza történetéhez

Mélyen Tisztelt Ünneplő Gyülekezet!

A kettőezredik esztendőben a világ a keresztény hit és időszámítás kettőezredik évét, a magyar nemzet pedig a keresztény magyar állam ezredik évi fennállását ünnepli.

A magyar állam és a magyar nemzet Szent István látnoki személyisége, isteni gondviselésben bízó küldetésstudata és vasakarata révén vált alkalmassá arra a történelmi szerepre, amelyet ezer éven keresztül betöltött. A keresztény hit felvétele és a keresztény állam kiépítése tette lehetővé, hogy a magyarság visszaverje a léteire törő támadásokat, hogy ne csak a győzelmeiben, de a hódoltságok, megszállások, feldarabolások és diktátumok idején is megőrizze erkölcsi tartását és túléljen öröknek hitt, hódító birodalmakat.

A nemzedék, amelynek megadatott, hogy a történelmet tagoló évezredek egyikéből átléphessen a másikba, egyaránt pillant a múltba, hogy számvetést készítsen a nemzet elmúlt ezer esztendejéről, és a jövőbe, hogy felkészüljön a következő évezredre. Számvetést készítenek és terveznek a falvak, a történelmi egyházak, egyesületek, intézmények. Számot vetünk és ünneplünk.

Ez esztendőben ünnepel az ország, ünnepel központilag és ünnepelnek helyben a falvak. S ez a szép.

Szép példája az ünneplésnek a Hangácsi Református Szent Eklézsia ezen istentisztelete, melyre az elmúlt mintegy 70 esztendő konfirmandusait hívta egybe helyből, és az elszármazottakat az ország különböző részeiből.

„Kedves falu a vágyam menedéke,
Hol őseimnek a pora pihen...

Itt ismerősöm minden ház... fa ... utca...
Be jó, be jó, hogy visszajöttem én,
Mint drága ékszer, olyan vagy nekem
Falum, hol álmodom, életem pihen;
A kedves múlt itt elbeszélget velem,
És ismét nagyon boldog lesz szívem.”

Sokan, akik ma idejöttek; idejöttünk, ugyanazt érezhették, érezhetik, mint a költő Radványi Sándor, hazatérve az ő szülőfalujába.

Hangács. Hangács, a szülőfalu. Hangács, a kedves falu.

Már az ókorban így ír Ovidius, a híres költő:

„Nem tudom én: minemű édesség vonja az embert,
Hogy Szülőföldjét el ne felejtse soha.”

Fontos, hogy legyen létezésstudatunk, létezésörömünk. Tudnunk kell, hogy mióta vagyunk itt, mi történt az itt élőkkel a történelem során.

Hangács a Hangács-patak völgyfőjében elhelyezkedő zsákutcás település, a Cserehát nyugati vidékén. Neve a hanga növénynevből keletkezhetett és 1300-ban tűnik fel Hangach névalakban.

Hangács dombos és halmos vidékét nagy erdők borították, s az itt élők foglalkozása a vadászat és állattenyésztés volt. Pásztorkodással, szarvasmarha-, juh- és sertésenyésztéssel, méhészettel és faedények faragásával foglalkoztak.

Birtokos családja a birtokról Hangácsinak nevezte magát, tagjai közül többen jelentős tisztséget töltöttek be. Albert egri prépost és királyi alkancellár, aki 1457-ben csanádi püspök lett. Valamint Mihály, aki II. Ulászló király alatt az ország alkancellárja volt. Birtokos még a Bertóky és Becs család.

A XVI. században vétel útján a hangácsi vagyon egy része Réghy Kelemen és Tornai András Lőrinc kezére jut. Mikor Tornai András török fogságba esett, birtokainak igazgatására a gyámapja, Réghy Kelemen tartott igényt, de ugyanilyen igényt jelentett be Rákóczi Mihály, a nagybátyja is. Mivel egyik fél sem engedett, a per királyi törvényszék elé került és családi háború lett a vége. Rákóczi felégeti Hangácsot, mert a király Réghy Kelemennek ítéli a falut, akinek 1550 körül kastélya van itt.

Hangács abban az időben Nyomárral együtt közös bírát tart és hódoltsági terület. A török adó 90 forint, de a füleki ostrom után nem fizették. A szikszói csatában Becs Miklós hangácsi földesurat a török elfogja és csak sokára engedi szabadon, nagy váltságdíj lefizetése után.

Török fogságot szenvedett 1591-ben Kércsi Gergely Dorottya nevű lánya is, aki csak úgy tudta megszerezni a váltságdíjat, hogy a nyomári-kércsi birtokrészét elzálogosítja. A mezőkeresztesi csatában 1596-ban pedig földesura, ifjú Réghy Kelemen is elesett. Eger elestével ismét meghódolnak.

A falu nyugalmasabb élete 1642-ben kezdődik, mikor Monoky Ferenc, az országgyűlésre felküldött alispán nejevel, Báthory Katával lett a földesura a falunak, akit később veje, Lenkey György váltott fel.

A mezőgazdasági élet a faluban 1714 után vette kezdetét, amikor a községben is királyi adományt nyert váradi Fekete László és Szathmáry Király János sógorok, mint a régi család leányági leszármazottai, a hangácsi birtokokon okszerűen kezdtek gazdálkodni.

Hangács ekkor a Szathmáry Király birtokok központja, az uradalom magva és itt van a várkastélyuk is. Későbbi birtokosai főként a leszármazottak: Ragályi, Máriássy, Zsarnai, Csepcsényi és Óvári családok.

A reformáció csak a XVII. század elején kezdett terjedni Hangácson, önálló egyháza 1621-ben lett. Nagy lendületet vett a hitélet, templomát is megújította a község, és erre a megye 12 forint segélyt is adott. A Szathmáry Király család, idekerülvén, építik fel az egyház új templomát, melynek egyik harangját a hagyomány szerint Rákóczi ágyújából öntötték. 1746-ban mintegy 250 református mellett 52 katolikus személy élt. Katolikus templom nem volt, a hívek a borsodsziráki plébániába tartoztak.

A hangácsi református nemes családoknak számos kapcsolata volt a Sárospataki Református Kollégiummal, amely évszázadokon keresztül „szellemi édesanyja” volt a felvidéki családnak. Az itteni családok, a Szathmáry Király és a Fekete, két évszázadon át patrónusai, megbízható támaszai voltak a pataki iskolának, apáról-fiúra hagyományozva a nemes családi kötelességet.

E családok nemcsak a vagyon, a birtok gyarapításában, a gazdálkodás és gazdaság szervezésében, hanem a vidék Magyarországon, a közigazgatási és politikai élet formálásában; mi több, a racionálisan bőkezű oktatási és kulturális mecenaturában; a református anyaszentegyház támogatásában és a kálvini hit puritán megvallásában; a haza és nemzet szeretetében máig hatóan adnak példát.

A Szathmáry Király familia politikus család is. Gömör és Borsod vármegyében számos alispánt, országgyűlési követet, illetve képviselőt adott a család: évtizedeken keresztül bírták a megyék lakosságának bizalmát. A család jól gazdálkodó, az örökölt, szerzett javakkal jól sáfárkodó közösség volt. Számos birtokuk volt udvarházzal Gömör, Borsod, Szabolcs vármegyében.

Ezek mellett az irodalmat, történelmet és a művészeteket szerető, pártoló férfiakat nevelt a hazának.

Ádám (1692–1752), a Nagy Fejedelem bujdosásáról (1711–1717) készített máig nélkülözhetetlen irodalmi és történelmi forrásértékű naplót.

György (1702–1775), a sárospataki kollégium főgondnoka elsőként, 1769–70-ben írta meg kétkötetes kollégiumtörténetét ékes latinsággal. 1758-ban lefordította és kiadta Gedde János „Az angliai méheskert” című munkáját, három kiadásban, méltán lett híres.

Pál (1726–1807), Ádám fia nem kevésbé tehetséges a festészet és a mérnöki tudományok területén. Nála kezdi pályáját Szentpéteri József (1781–1862), a XIX. század legnagyobb ötvösművésze, aki rajzolni és festeni tanul Hangácson.

A református egyházhoz való töretlen ragaszkodásuk egyik szép példája Szathmáry Király Ádámné szül. Máriássy Krisztina 1726-ban készített úrihímezéses úrasztali terítője, amit a hangácsi gyülekezetnek ajándékozott és most a pataki református múzeum őriz.

György a Tiszáninneri Református Egyházkerület főgondnoka is, tekintélyével roppant energiát áldozott az iskolák és a gyülekezetek megerősítésében, a kollégium megújításában: pl. új tantervek, építkezések melyeket Hangácsról személyesen irányított. Nagyformátumú politikus, egyházáért aggódó és áldozatokat hozó férfi volt. Hangácson halt meg, de Boldván alussza örök álmát.

A Fekete család tagjai főként helyben voltak az egyház főkurátorai, rájuk a múlt nyáron a felújított sírboltjuk avatásakor méltán emlékezett Hangács népe és leszármazottaik.

A Szathmáry Király család emlékét leghívebben az 1885-ben református templommá lett kastély falán az itt látható emléktábla őrzi.

Engedtessék meg, hogy Fényes Elek 1851-ben megjelent, Magyarország Geographiai Szótára Hangácsot leíró részéből hadd idézzek néhány érdekességet: ... „Tornába vezető országúttól kétfelé vonuló völgy végén, két part oldalában, – nyárban a mennyiben erdő környezi, ezen helység kellemes, az év több részeiben azonban utczáit járhatatlan sár vagy hó fedi, s megesik, hogy a farkasok éjjeli tanyául az élelemhez jutás tekintetéből ezen helység utczáit választják; – lakosai tisztán magyarok.” ... „A völgyekben patakok csergedeznek; nagyobb folyóvíz itt nincs, hanem benn a helységben Farkas Antal úr birtokában van egy kút, a mellyben levő keserű víz valóságos orvosi víz, és szorulás esetében nagyon használható; birtokosa mellé kisszerű fürdőt építtetett, s már több köszvényesek hasznosnak találták.” ...

„Hangács Mátyás király idejében a cseh rablók fészke volt, ezeknek itt volt hajdan castellumok, melyet egy törvénczikkelyben az országgyűlés lerontatni parancsolt. Hol lehetett ezen városka, bizonyosan kimutatni nem lehet, hanem a mennyire a föld alatt talált kövekből gyanítani lehet, azon helyen állt, hol most Farkas Antal úr kertje terül el. Több adatok mutatják, hogy a híres Komoróczi bajtársai tanyáztak itt, összeköttetésben a nem messze levő galgóczi és vadnai várakkal. Van még itt egy nagyobb nevezetességű pincze Szathmári Király József úr birtokában, melly homokba vésve csaknem olly régi mint Magyarország, benne több felírások találhatók.” ... „Ezen pincze több oldallyukat foglal magában; nagy része azonban már leszakadozott, s a mint a szakadások után következtetni lehet, ez egyszersmind földalatti átjárásul szolgált más vidékre, ez azonban tisztán fel nem fedezhető. – Nevezetes épület ezen helységben a jelenleg Máriássy László birtokában levő Szathmáriféle ősi kastély toronyra építve; most tulajdonosa újítani akarván régi formáját elvétette, s most csak mint nagy kőhalmaz néz ki. Temploma ezen helységnek rossz paticsból való, holott pedig földesurai nagy reformatusok s tekintélyes emberek...”

Az 1855-ben felújított Szathmári Király kastélyt a család hangácsai ága adja-eladja a református egyháznak, melyet átalakítva Kun Bertalan ref. püspök szentelt fel 1885-ben és azóta szolgálja a hangácsai reformátusokat, akik jól sáfárkodtak a kapott örökséggel: jóvoltából.

Befejezésül hadd idézzem Egri Józsefet tiszteletem jeléül:

„Egy nemzetnek nemcsak az a fontos, vannak-e értékei, hanem az is, hogy vannak-e értékeinek megbecsülői”.

Köszönettel tartozunk ezen ünnepen, a millennium évében déd-szüleinknek, nagyszüleinknek, szüleinknek s minden ősünknek, hogy megőrizték és átmentették ezen települést és református egyházát, a hitüket nekünk és a jövőnek.

L.-L. L.

Elhangzott a hangácsai református templomban 2000. augusztus 6-án, az egyházközösségnél az elmúlt évtizedekben konfirmáltak országos találkozóján.

* * *

Fejezetek Borsod vára, Borsod község és a borsodi iskola történetéből

**Tisztelt Ünneplők!
Hölgyeim és Uraim!
Kedves borsodi diákok!**

Ünnepre jöttünk, a borsodi iskola ünnepére. Hivatalossá tesszük azt, ami természeténél fogva mindig az volt. A történelmi Borsod község iskoláját e naptól Borsodi Általános Iskolának nevezzük. Az iskola Edelény város második iskolája. Száma is így jelezte eddig, de mégis több. E városrészen élőknek, az ide járó diákoknak mégis több volt és lesz mindenkor. Miért? S miért érzem én magam is fontosnak a névadást, ezen névadást?

Edelény város a borsodi tájék egyik legszerencsésebb pontján helyezkedik el. Ennek a vonzó vidéknek olyan pontján, ahol különböző értékű, változatos szépségű érdekes tájak találkoznak. A város története nagyon változatos és színes utat futott meg. Ez az út nemcsak színes, hanem küzdelmes is volt, többször az élet is megbénult rajta. Végigsöpörte a tatárjárás, a török rabigáját nyögte; lakói az embertelen sanyargatás miatt elhagyták családi fészkeiket; tűzvész és járvány pusztította lakóit. Az élet azonban újra és újra kivirágzott. A város életereje és jelentősége több ízben megmutatkozott.

Földrajzilag nagyon sajátos az edelényi táj képe. Szép is, gyönyörködtet is, mondja Peja Győző egykori földrajztudós, gimnáziumi igazgató. A város egy félkör alakú öblözetben helyezkedik el, mint egy óriási római amfiteátrum. A körülfutó hegyoldalakon elhelyezkedő teraszok mintha a nézőtér egymás fölé emelkedő teraszai, ülősorai volnának, szépen körülölelve a középen található küzdőteret, az arénát. És ebben az edelényi „arénában” éppen maga a település játssza sok évszázados szerepét.

A Bódva szurdokvölgyének déli nyílásában egy szirt emelkedik fel szinte a Bódva medréből, kb. 15-20 m magasra. Úgy tűnik, mintha egy hosszú sátor emelkedne fel a völgy fenekéről. A tájban való elhelyezkedése és alakja várépítésre kitűnően alkalmas volt. A Bódva vize csaknem minden oldalról körülfolyhatta, így természetes védelmet kapott. Együt-

tal biztos árvízmentes terület. Tájéképileg is festőien szép környezet övezi a dombot. A völgy alján természetes ligeterdőkkel díszített réten „vidoran” kanyarog a Bódva. A völgy magasabb teraszairól füves cserjések, a hegytetőkről sűrű erdők tekintenek erre a természetes parktájra, amelynek kellős közepén állott a borsodi vár.

Milyen lehetett az élet a Bódva mentén ezer évvel ezelőtt?

Wolf Mária a borsodi földvárban 1987-1999 között folytatott ásatásai jelentős támpontot adnak a X–XI. századi magyar társadalom szerkezetének megismeréséhez, és felvillantják a mindennapi élet egyedi jelenségeit is az évszázadok homálya alól.

A kutatások arról tanúskodnak, hogy a 10. századtól egyre inkább túlsúlyba kerülnek a földműves közösségek térségünkben. Ezek természetesen nem mondanak le az állattartásról sem, de annak aránya mind kisebb lesz körükben. A falvakban megtelepednek a kézművesek, kialakul a vasművesség.

Az irtással, égetéssel előkészített szántókat faekékkel művelték meg. Ezek talpára vas ekepapucokat húztak, amelyek segítségével még a kötött talajt is fel tudták törni. Főként búzát, árpat, kölest és zabot termesztettek.

A korabeli településhálózat a mainál sűrűbb volt. Ehhez hozzájárult az is, hogy amikor a szálláshely közelében lévő földek kimerültek, a falvak újabb szántókat fogtak eke alá, s azok mellett építették fel házaikat. Már első királyaink törvényei szigorúan tiltják, hogy a falu elköltözzön a templom mellől, ami arra utal, hogy ez gyakori eset lehetett. E falvak csak néhány házból álltak, ahol 3–4 család lakott, máskor pedig terjedelmesebbek. A leggyakrabban félig földbe mélyített hajlékok kerültek elő, amelyek egyetlen helyiségből állottak, falikat fával vagy vesszőfennel bélelték. Egy-egy udvar nemcsak egyetlen ilyen házból állott. Itt kaptak helyet a gabonatarló, vermek, ólak, valamint a sütő-, aszaló-, füstölő és szárítókemencék is. Az udvarokon lehettek szabad tűzhelyek, amelyeken a szolgálóra akasztott cserépbográcsokban főztek. A borsodi földvárban a félig földbe ásott s a felszínen sejtethető épületek mellett előkerült egy kőalapozású, legalább első szintjéig kőből, majd emeleti részén fából emelt épület falazata is, amely előkelő úrnak adhatott otthont.

A borsodi vár ezer évvel ezelőtti hétköznapjait idézzük tovább:

Azt a hatalmas, nagy szervezettséget igénylő munkát, amellyel a várfal szerkezetét készítették el a honfoglalást követő évtizedekben. A X. század végén, a XI. század elején épült, gömbfákkal megerősített

sánc, a vesszőfonatból készült, sárral bevart palánk a maga idejében bevehetetlen tette a borsodi várat is.

A vár szerkezete és építésmódja olyan mértékben egységes, hogy az aligha tulajdonítható a véletlen művének. Létrehozása a Szent István király által megalkotott erős központi hatalomnak köszönhető, amely itt összpontosította a térség világi, majd egyházi uralmi centrumait.

A vár volt ugyanis a királyi vármegye központja. A királyi vármegye fontos szerepet játszott a Szent István által megteremtett államiság szervezeti rendszerében. A királyi birtokokon szerveződő vármegye központjába folytak be az adók, a király vagy kísérete ide érkezett, hogy hasznosítsa azokat. Itt folyt a bíraskodás. A királyi várak védelmében alakultak ki az első jelentősebb települések. Az egykori várak, falvak melletti sírok a régész számára a legfontosabb leletek forrásait rejtik, amelyek a feltárásuk után a várnépek mindennapi életéről vallanak.

Ha figyelembe vesszük, hogy a borsodi földvárban, illetve közvetlenül mellette két Árpád-kori templom nyomait is feltárták, arról a szerepről is képet alkothatunk, amelyet a kereszténység felvétele, az egyház játszott István államának megszilárdításában ezer évvel ezelőtt.

A borsodi földvárban feltárt templom lehetett az esperesi templom, amely az egyházmegye központja volt, a várfalon kívüli pedig – a mai szóhasználatnál élve – az a plébániatemplom, amely a mindennapi hitélet szervezésével kapcsolatos feladatokat látta el.

A Borsodi földvárat az 1200-as évek elején élt tudós szerzetes, Anonymus említi először „A magyarok cselekedetei” című művében. Elbeszélése szerint a várat Bors vezér építette, akit a honfoglalás során Árpád fejedelem küldött a környék kikémlelésére és birtokba vételére. Úgy véli, a vár Bors vezérről nyerte nevét, Anonymus regényes elbeszélése a modern tudományos kutatások tükrében azonban egyre kevésbé fogadható el hiteles történeti forrásként. Csak részben igazolható Borsoddal kapcsolatos elbeszélése is. Igaz, hogy a X. században település állt itt, ez azonban nem vár volt. És igaz, hogy egy vár épült ezen a területen, ez azonban nem a X., hanem a XI. században történt.

Bors személyét illetően semmiféle hiteles történeti adattal nem rendelkezünk. Éppúgy lehetett Anonymus honfoglaló vezére, mint a vár első ispánja. Neve a török eredetű *bars=tigris* szóból származik. Kétségtelen, hogy előbb a vár, majd a megye is róla nyerte elnevezését. A Bors személynévhez járuló -d képző azonban a régi magyar nyelvben kétféle jelentéssel bírt. Egyrészt kicsinyítő képző volt, így a Borsod név azt je-

lentené: „kicsi Bors”. Ezt a jelentést említi Anonymus is. Szerinte azért hívták Bors várát Borsodnak, mert kicsi volt. Valóban, az 1,7 hektár területű vár jóval kisebb, mint a többi hasonló korú, 3-4 hektár területű várak. Másrészt azonban a -d képző a birtoklás kifejezésére is alkalmas volt, így a Borsod név azt is jelentheti: „Borsé”

Hiteles oklevél 1219-ben emlékezik meg a várról. Ekkor az itt szolgálatot teljesítő börtönőrök mellett a vár birtokában lévő környező településekről (Múcsony, Berente) is szó esik. A XIII. századból több írásos adatunk is van a várról, hogy azonban eredeti szerepét, jelentőségét mikor veszítette el, nem tudjuk pontosan. Egy, XIV. század elején kelt oklevélből azonban az tűnik ki, hogy a várban az élet megszűnt, Borsod község pedig egy lett a korszak egyszerű falusi települései közül.

A régi Borsod kapuőre volt a Bódva szurdokának, a régi Edelény a bódvai hidak őre volt.

Fontos szólnunk a borsodi népiskola történetéről is ezen az ünnepen.

A borsodi iskola keletkezése a reformáció utáni időkre, a XVI. század végére tehető, amikor Borsod akkori ura, Mágócsy Gáspár itt református egyházat alapít. Az első konkrét adat egy 1598-as protokollumban (javadalmi jegyzőkönyvben) olvasható.

Az 1759. évi egyházlátogatási jegyzőkönyv említi először név szerint is a rektort, aki Ónody György volt. A XVIII. században, sőt a XIX. század első felében a borsodi iskolában latin nyelvet is tanítottak, amikor sem Edelényben sem a környék más iskoláiban nem. 1775. július 1-jén Borsod község lakosainak száma 291 fő, ugyanakkor Edelényé 266 fő. Borsod lakosainak a „fele nemesekből állt”. Az egyháztanács tagjai csaknem valamennyien nemes emberek voltak, a község vezetői legtöbbször azonosak az egyházi tisztségviselőkkel. Ez a kettősség, illetve egyesség pozitív hatással lehetett az iskolára is. Nívós iskolát tartottak fenn! Jó patrónusai voltak az egyháznak, az iskolának: a Ragályi, Bárczay, Szekrényessy és a Jalsoviczky családok.

A község új iskolaháza 1810-ben épült. Benne volt a rektor lakása és a tanterem, ezt bontják le 1939 nyarán. Az új iskola avatása 1939. október 8-án volt.

Az iskola az 1946/47-es és 1947/48-as tanévben a miskolci Tóth Pál Általános Iskola fiókiskolája volt. Jó hírnévnek örvendett. Jelentős fejlődést jelentett e hovatartozás.

Borsod közoktatásának fejlődésében újabb fokozatot jelentett a római katolikus iskola munkája. 1946. szeptember 1-jén két tanerős iskola

nyílt a volt ispáni ház épületében. 1947-ben a római katolikus egyház megvásárolta a Bárczay-kastélyt iskola és tanítói lakás céljára.

1948. július 1-jén államosítják az iskolákat, így a két borsodi iskolából 5 tanerős állami általános iskola lesz két helyen. 1950. október 26-án egyesítették Borsodot Edelénnyel, így ettől az időtől a borsodi iskola, mint edelényi 2. sz. Általános Iskola szerepelt mostanáig.

1952 szeptembere ismét fordulópont az iskola életében. Elsőként lett körzeti iskola az edelényi járásban. Balajt és Ládbesenyő felső-tagozatos tanulói járnak ide. A tanulók létszáma körzetesítés előtt 101, a körzetesítés után 215 volt.

A 2000. év újabb fordulópont az iskola életében. A millenniumi évben visszakapja jogos, ősi nevét. E név kötelezi majd az itt dolgozókat, a 19 fős tantestületet és valamennyi tanulóját. A városrész értékes történelmi öröksége révén történelmi ismereteik nagyban bővülnek, erősödik nemzeti és magyarságtudatuk, haza- és szülőföld szeretetük.

Segíti és figyelmezteti őket az ezen a napon az iskola volt tanulójának, Soltész József művésztanárnak az aula falán felavatott történelmi al secco [alszekko = a falat burkoló száraz vakolatra enyves vagy más kötőanyagú festékekkel történő falfestészet] műve, melyhez és elkészítéséhez csak gratulálhatunk. Kérem Szilágyi Adolf polgármester urat és Belme Csaba iskolaigazgató urat a falikép leleplezésére.

L.-L. L.

Elhangzott a Borsodi Általános Iskola névadó ünnepségén, 2000. szept. 26-án.

